

چکیده

مقدمه و هدف: توسعه تفکر انتقادی در بین فارغ التحصیلان پرستاری تا حدی مهم است که صاحب نظران آموزشی آن را به عنوان هدف نهایی همه تلاشهای آموزشی نسبت می دهند. علیرغم توافق صاحب نظران و دانشمندان در مورد اهمیت تفکر انتقادی در آموزش پرستاری دیدگاههای گوناگونی در مورد طبیعت و تعریف این مفهوم وجود دارد. بنابر این این مطالعه با هدف ارائه تعریف تفکر انتقادی و راهکارهای کاربردی کردن آن در آموزش پرستاری در ایران طراحی شده است.

روش: تحقیق حاضر یک پژوهش کیفی با روش تحلیل مفهوم و بکارگیری مدل هیبرید در سه مرحله است. در مرحله نظری پایگاههای اطلاعاتی Elsevier, Wiley, CINAHL, Proquest, Ovid, and Springer و پایگاههای اطلاعاتی ایرانی مانند SID, Magiran, and Iranmedex با استفاده از کلید واژه های تفکر انتقادی، پرستاری، آموزش، و آموزش پرستاری جستجو شدند. تعداد نهایی مقالات ۳۵ مورد به زبان انگلیسی و بین سالهای ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۳ بودند. در مرحله کار در عرصه با انجام نمونه گیری هدفمند مصاحبه های عمیق با هفده مشارکت کننده شامل هفت عضو هیات علمی پرستاری با بیش از شش سال سابقه تدریس، سه دانشجوی دکترای پرستاری، دو مربی بالینی و پنج پرستار با حداقل سه سال سابقه کار از دانشکده های پرستاری تهران، کرج و اصفهان و بیمارستانهای کرج انجام شد. در مرحله تحلیل نهایی یافته های بدست آمده از مراحل نظری و کار در عرصه مقایسه شدند.

یافته ها: نتایج این مطالعه نشان داد که شرکت کنندگان تفکر انتقادی را مفهومی زمینه ای دانسته و به چندین فاکتور مانند ارتباط برقرار کردن بین مواد آموزشی با باورهای مذهبی و درخواست از دانشجویان در مورد تفکر راجع به خلقت و هستی اشاره نمودند که در مرور متون مطرح نشده بودند. تم های پیشایندها، ویژگی ها و پسایندهای مفهوم تفکر انتقادی در مرحله نظری بدست آمد. در مرحله کار در عرصه پیشایندهای تفکر انتقادی شامل طبقات خصوصیات فردی مدرس، خصوصیات فردی دانشجوی، عوامل حرفه ای پرستاری، ویژگی های تفکر انتقادی؛ پسایندهای تفکر انتقادی که طبقه اصلی آن بهبود کیفیت مراقبت با پیامدهای فردی، سیستم آموزش پرستاری و حرفه پرستاری بدست آمد. در نهایت با بررسی شباهتها و تفاوتهای تم ها در دو مرحله نظری و کار در عرصه و تعریف عملیاتی بدست آمده از مرحله نظری، تعریف تفکر انتقادی مشتق شده از متون و یافته های مطالعه حاضر ارائه گردید.

نتیجه گیری: مطالعه حاضر نشان داد که برای تعریف و نهادینه کردن تفکر انتقادی در آموزش پرستاری باید به جنبه هایی فراتر از وجود گرایش ها و مهارتهای تفکر انتقادی در مدرس و دانشجو توجه نمود. به نظر می رسد بعد دیگری که باید مد نظر قرار گیرد و در مطالعات تاکنون بدان اشاره نشده است، بعد معنوی مفهوم تفکر انتقادی است. چرا که مرور متون نشان می دهد با وجود بکارگیری روشهای مختلف جهت ارتقا تفکر انتقادی، هنوز این مبحث در آموزش پرستاری به عنوان یکی از چالش های مهم مطرح می باشد. حلقه مفقوده ای در این میان وجود دارد که بر اساس نتایج مطالعه حاضر توجه به بعد معنوی مفهوم تفکر انتقادی می باشد.

کلید واژه ها: تفکر انتقادی، آموزش پرستاری، تحلیل مفهوم، مدل هیبرید

Abstract

Background and aims: The development of critical thinking among nursing graduates is very important that experts refer it as the main goal of all the educational endeavors. Despite the experts and scholars' consensus over the importance of critical thinking in nursing education, there is a great diversity of views on its nature and definition. Therefore, we conducted this study aiming at defining the concept of critical thinking in the Iranian nursing education context and presenting the strategies to apply it.

Methods: Hybrid concept analysis method was used in three phases. In the theoretical phase, data was retrieved from Elsevier, Wiley, CINAHL, Proquest, Ovid, and Springer as well as Iranian databases such as SID, Magiran, and Iranmedex. The literature search used the keywords 'critical thinking', 'nursing', 'education', and 'nursing education'. The final sample included 35 papers published in English between 1990 and 2013. In the field work phase, a purposive sample of seventeen key informants was recruited- including seven nursing faculties, three PhD students, two clinical instructors, and five clinical nurses. Deep interviews was carried out with them. In the analytical phase the obtained data from theoretical and fieldwork phases was compared.

Results: Finding showed that critical thinking should be defined contextually; participants pointed out to several contextual factors—such as relating the educational materials to the religious beliefs, and asking the students to think about creation and existence—which had not been addressed in the literature. In the theoretical phase, it was obtained themes included antecedents, attributes and consequences. In the field work phase, antecedents' theme included in categories: Instructor's characters, Student's characters, nursing profession's factors; attributes' theme; consequences' theme that main category was improving quality of care and included in personal outcomes, nursing educational system's outcomes, nursing profession's outcomes. Finally commonalities of the two phases were identified. Finally definition of critical thinking in nursing education derived in literature and finding of this study.

Conclusion: Result of study showed for defining and establishing critical thinking in nursing education, it is essential to mention aspects over than skills and dispositions in teachers and students. Spiritual dimension is aspect that literature has not paid attention it. Literature expresses despite of using strategies for improving critical thinking, its development is one of important challenges in nursing. Results of present study clarified to consider spiritual aspect is one of missed issue.

Keywords: Critical thinking, nursing education, hybrid model, concept analysis